

Антаев Ж.Т.,
докторант, zheka.n73@mail.ru¹

Кангалакова Д.М.
PhD, қауымдастырылған профессор,
dmuratbekovna@mail.ru²

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
050000 Алматы қ., Әл-Фараби даңғылы, 71¹,
ҚР ҒЖБМ ҒК «Экономика институты»
050000 Алматы қ., Құрманғазы к-сі, 25²

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ШАҒЫН БИЗНЕСТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа. Мақала тауарлар мен қызметтердің жаһандық және ішкі нарығының үнемі өзгеріп отыратын конъюктурасы жағдайында Қазақстан Республикасындағы шағын бизнестің қазіргі жай-күйін зерттеуге арналған. Шағын кәсіпкерлікті дамыту Қазақстандағы бизнесті дамытудың басым бағыттарының бірі болып табылады, өйткені үкімет бірінші кезекте бизнесті мемлекеттік қолдау, жинақтарды ішкі жинақтау және ашық экономиканы көтермелеу арқылы экономиканы ынталандыру мақсатын айқындайды. Жұмыста әлемдік дағдарыстар түріне тап болған шағын бизнесті жүргізудің негізгі ерекшеліктері, сондай-ақ Қазақстан Үкіметі көрсететін мемлекеттік қолдаудың артықшылықтары талданады.

Түйінді сөздер: кәсіпкерлік, шағын бизнес, Қазақстан.

Кіріспе

Қазіргі заманғы тауарлар мен қызметтер нарықтарының тұрақсыздығының күрделі жағдайы әлемнің түкпір-түкпірінен келген кәсіпкерлерді құбылмалылықпен және үнемі өсіп келе жатқан тәуекелдермен күресу мүмкін еместігіне байланысты туындаған жағдайларға бейімделуге немесе өз қызметін тоқтатуға мәжбүр етеді[1]. Мұндай жағдайда бизнестің белгілі бір бағытын талдау бүкіл экономиканың даму векторларын анықтауда шешуші рөл атқарады. Сарапшылар анықтаған шетелдік тәжірибе шағын бизнес үшін Қазақстан экономикасының әлеуметтік тұрақтануы мен өсуінің факторына айналу мүмкіндігін растай алатындықтан, дұрыс басымдықтарды айқындау, оны дамытудың ұзақ мерзімді стратегиясын, оның ішінде Қазақстан Үкіметі көрсететін мемлекеттік қолдау деңгейін зерделеу қажет. Соңғы бірнеше жылда шағын бизнес Елеулі сынақтарға тап болды, оның ішінде Covid-19 пандемиясымен байланысты карантиндер тізбегі, 2022 жылдың басында Қазақстандағы жаппай тәртіпсіздіктер, сондай-ақ ел кәсіпкерлерінің қызметіне із қалдырған арнайы әскери операция.

Әдістеме

Ұсынылған зерттеудің әдіснамалық базасы Қазақстанның әлеуметтік, экономикалық және саяси салаларындағы шағын бизнестің рөлін айқындауға байланысты түрлі тұжырымдамалар болып табылады. Негізгі құралдар ретінде ақпаратты талдау және синтездеу әдістерін қолдану, әртүрлі деректерді топтастыру, сондай-ақ көрнекілікке қол жеткізу үшін графикалық сызбаларды қолдану көзделеді. Бұл жұмыстың қорытындылары әртүрлі көздерге негізделген. Бірінші кезекте бұл Қазақстанның Нормативтік-құқықтық актілері, мемлекеттегі бизнестің қызметін айқындайтын Ресми құжаттар және экономиканың ұзақ мерзімді дамуының басымдықтарын бағалауға мүмкіндік беретін стратегиялар. Сондай-ақ, автор бизнес және кәсіпкерлік саласындағы сарапшылардың әртүрлі аналитикалық жазбаларын, мақалаларын, монографияларын пайдаланады.

Әдебиетке шолу

Шағын бизнестің жетекші маманы болып саналатын американдық жазушы және Michael E. Gerber Companies әскерлік дағдыларды оқыту компаниясының негізін қалаушы Майкл Гербер, өз кітабында шағын бизнесті ұйымдастыру мен дамытуға қатысты мәселелерге жаңа көзқараспен қарауға мүмкіндік берген. Автор жалпы қабылданған стереотиптердің табысты бизнеске қалай кедергі келтіретінін көрсеткен.

Халықаралық қаржылық есеп стандартына көшу жағдайында бюджеттеу процесі тақырыбында Дмитриева И.М. және басқада авторлар шағын кәсіпорынның есептілігін Халықаралық қаржылық есеп стандарты форматында қалыптастыруға қатысты бюджеттеу процесстерін қарастырған және бюджеттеу процесінің мақсаты, функциялары мен негізгі бағыттарын ашқан.

Балихина Н.В. және басқа да Ресей экономистерінің зерттеу еңбектерінде шетелдік тәжірибе бойынша қаржылық есептіліктің қолдану ерекшеліктерін қарастырған және салыстырмалы талдау жасаған.

Каратаев Ю.А. өз еңбегінде Қазақстан Республикасындағы шағын және орта кәсіпорындардың әлемдік нарықтағы орны мен экономикалық дамуын талдаған.

Нәтижелер

Қазақстандағы шағын бизнестің қазіргі жай-күйін және оның даму перспективаларын талдауды бастамас бұрын, 20 ғасырдың аяғы мен 21 ғасырдың басына әсер еткен оның қалыптасу кезеңдеріне назар аудару қажет. Осылайша, сарапшылар Қазақстан Республикасында шағын бизнесті қалыптастырудың үш негізгі кезеңін анықтайды:

Бірінші кезең: құқықтық базаны құру (1990 жылдар) Осы кезеңде шағын кәсіпкерліктің құқықтық негізін қалыптастыру басталды. 1990 жылы Қазақ КСР Министрлер Кеңесінің шағын кәсіпорындарды құру және дамыту жөніндегі шаралар туралы қаулысы қабылданды. 1997 жылы "шағын

кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау туралы" ҚР Заңы қабылданды, ол ШОБ-ты қолдаудың негізгі қағидаттары мен тетіктерін айқындады.

Екінші кезең: инфрақұрылым мен қолдауды дамыту (2000 жж.) Осы кезеңде мемлекет шағын бизнесті қолдау үшін инфрақұрылымды белсенді дамыта бастады. Кәсіпкерлерге қаржыландыру, оқыту және кеңес беруді қамтитын "Бизнестің жол картасы" сияқты әртүрлі бағдарламалар жасалды. Тіркеу, бухгалтерлік есеп және заң мәселелері бойынша қызмет көрсететін кәсіпкерлерге қызмет көрсету орталықтарын ашу маңызды қадам болды.

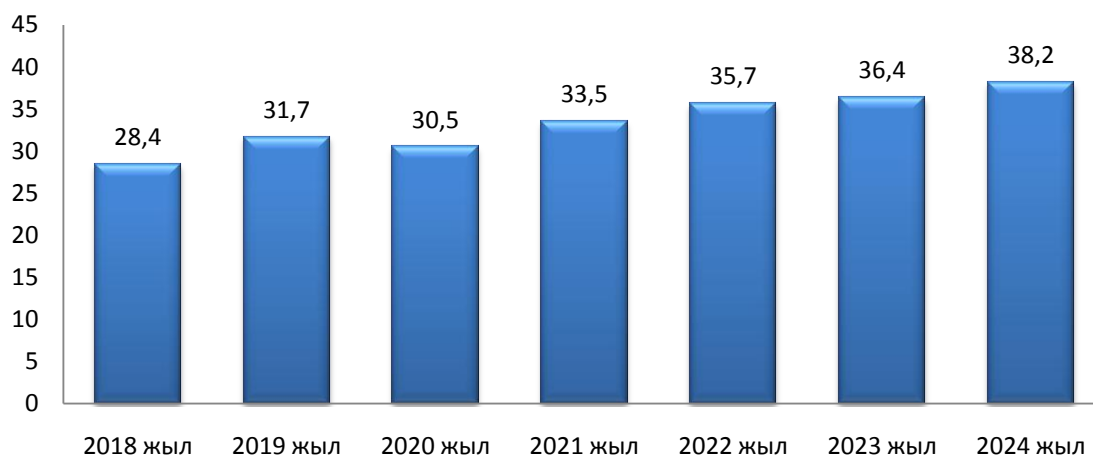
Үшінші кезең: инновация және цифрландыру (2010-2020 жылдар) 2010 жылдардың басынан бастап бизнестегі инновациялар мен цифрландыруға баса назар аударылды. Шағын бизнеске жаңа нарықтарға шығуға мүмкіндік беретін сауда мен қызметтерге арналған онлайн-платформалар дамуда. Стартаптарды қолдау және жаңа технологияларды енгізу жөніндегі бағдарламалар мемлекеттік саясаттың басым бағыттарына айналуға бастады. Бұл кезеңдер Қазақстандағы шағын бизнестің эволюциясын көрсетеді және оның дамуы үшін мемлекеттік қолдаудың маңыздылығын көрсетеді.

Соңғы онжылдықтарда Қазақстан Республикасы Шағын және орта бизнестің қарқынды дамуын көрсетті. Атап айтқанда, осы бағыттың дамуын мемлекеттік монополияға қарсы бағдарлама бойынша бизнесті біртіндеп әртараптандыру ретінде сипаттауға болады [2]. Осы бағдарлама аясында Үкімет арнайы шаралар қарастырды:

1. Өндірістерді өзара тәуелсіз өндірістік-шаруашылық блоктарға бөлу
2. Шағын және орта кәсіпорындардың ірі конгломераттар мен холдингтер құрамынан шығуын ынталандыру
3. Ірі бас компаниялардың құрамынан шағын еншілес кәсіпорындарды бөлу (өз бастамасы бойынша).

Бағытына қарай Қазақстан үкіметі олардың қызметін реттеу жүйесін жеңілдету үшін шағын және орта кәсіпорындарды бөлді. 2002 жылдан бастап мынадай бағыттар айқындалды: кең және тар бейіндегі өндірістік кәсіпорындар, халыққа қызмет көрсететін фирмалар, сауда кәсіпорындары, ақпараттық-техникалық бағыттар, қоғамдық тамақтану, сондай-ақ ауыл шаруашылығы өндірісінің саласы. Осы қайта құрулардан бастап шағын және орта бизнес көптеген өзгерістерге ұшырады, бірақ негізгі құрылымды сақтап, өндірістік құндылықтарда да, жұмыспен қамту үлесінде де ірі жетекші компаниялармен бәсекелесе бастады.

2024 жылы шағын бизнестің ЖІӨ-ге пайыздық үлесі шамамен 38,2 пайызды құрады, бұл 1-суретте көрсетілген.

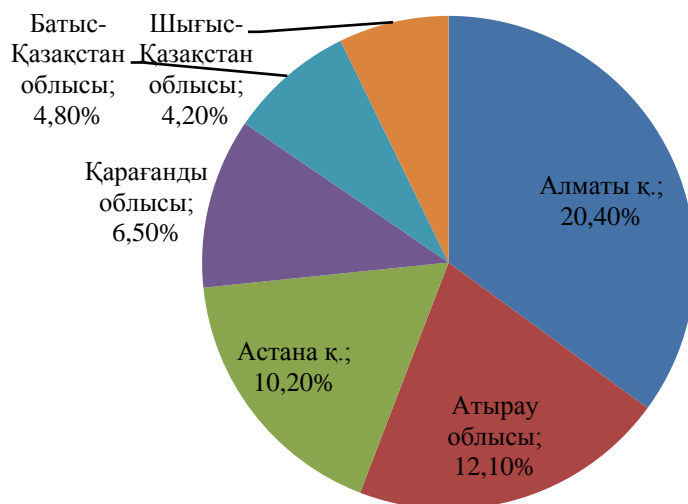

Сурет 1 - Қазақстандағы шағын бизнестің даму динамикасы 2018 – 2024 жж. Дереккөз: (Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросы)

Ұсынылған диаграмма Қазақстан Республикасындағы шағын және орта бизнестің үлесін ұлғайту үрдісін көрсетеді. Әрине, Қазақстандағы ШОБ үлесі пайыздық арақатынасы 50-60 пайыз деңгейінде ауытқитын Батыстың дамыған елдеріне карағанда айтарлықтай төмен екенін атап өткен жөн. Салыстыра кетсек. 2024 жылы АҚШ-тағы шағын және орта бизнес (ШОБ) кәсіпорындардың жалпы санының 99,9% құрайды, бұл шамамен 33,3 миллион субъектіге сәйкес келеді. Бұл кәсіпорындар ел экономикасында маңызды рөл атқарады, шамамен 61,6 миллион адамды жұмыспен қамтамасыз етеді, бұл АҚШ-тың барлық жұмыс күшінің 45,9% құрайды. АҚШ-тың жалпы ішкі өніміндегі (ЖІӨ) ШОБ үлесі шамамен 56% құрайды, бұл олардың экономикалық тұрақтылық пен дамуға айтарлықтай әсерін көрсетеді. АҚШ-тың шағын бизнес Басқармасының соңғы деректері назар аударарлық көрсеткішті көрсетеді[3]. Ал Германияда кәсіпорындардың жалпы санының 99% - дан астамын құрайды. Бұл елде тіркелген шамамен 3,5 миллион компанияның 3,1 миллионы ШОБ санатына жататынын білдіреді. Бұл кәсіпорындар елдегі жұмыспен қамтудың шамамен 55% - қамтамасыз етеді және Германия экономикасында қосылған құнның жартысынан көбін өндіреді. Сонымен қатар, ШОБ экспортта маңызды рөл атқарады, бұл барлық неміс экспорттаушыларының шамамен 96,9% құрайды. Осылайша, шағын және орта бизнес экономикалық ортадағы қиындықтар мен өзгерістерге карамастан Германия экономикасының негізгі қозғаушысы болып қала береді[4]. Орта Азияда Өзбекстанда 2024 жылы шағын және орта бизнестің (ШОБ) үлесі елдің жалпы ішкі өнімінің (ЖІӨ) 51,2% - құрайды. Бұл мән ШОБ-тың республика экономикасы үшін маңыздылығын көрсетеді, өйткені шағын бизнес Жұмыспен қамтудың және өндірістік белсенділіктің едәуір бөлігін қамтамасыз етеді. 2024 жылдың басында Өзбекстанда 713 мыңға жуық кәсіпкерлік субъектісі тіркелген, оның 418,7 мыңы шағын бизнес санатына жатады. Жұмыс істеп тұрған кәсіпорындар санының кейбір ауытқуларына карамастан, кәсіпкерлік белсенділіктің жалпы өсуі және тауар

айналымының ұлғаюы байқалады, ол 2024 жылдың бірінші тоқсанында өткен жылмен салыстырғанда 25% - ға өсті[5].

Қазақстанда дәл осындай арақатынас 38,2 пайызды құрады, ал жұмыс істеп тұрған кәсіпорындардың саны 2 млн. Кәсіпорындардың қызметі Қазақстанның 3,5 миллионнан астам тұрғынына жұмыс орындарын ұсынады. Әрине, шағын бизнес бүкіл өңірлер бойынша біркелкі емес. Дәл осы фактор 2-суретте көрсетілген.

Сурет 2 - ШОБ-тың Қазақстан облыстары бойынша жалпы өңірлік өнімге қосқан үлесі. (Дереккөз: (Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросы).

Жалпы өңірлік өнімге ең үлкен үлес Қазақстанның астанасы – Астана қаласында сондай-ақ Алматы қаласында және Атырау облысында байқалады. Мұндай бөлу бірнеше факторларға байланысты: елордада мемлекеттік қолдау жүйесі неғұрлым дамыған, бизнесті неғұрлым перспективалы дамыту, халықты урбанизациялау процестері белсенді жүріп жатыр. Ресми мемлекеттік дереккөздің хабарлауынша, 18 бен 40 жас аралығындағы азаматтар одан әрі жұмысқа орналасу үшін білім алу үшін ірі қалаларға көшуді жөн көреді. 1 кестеде шағын бизнес саласындағы халықты жұмыспен қамту бойынша деректер келтірілген.

Кесте 1 - ШОБ саласындағы жұмыспен қамтылған азаматтардың саны және олардың 2024 жылғы жұмыспен қамтылғандардың жалпы санына үлесі

ҚР аймақтары	Жұмыспен қамтылған халық, мың адам 2024 жыл	ШОБ жұмыспен қамтылғандар, мың адам 2024	Жұмыспен қамтылғандардың жалпы санындағы ШОБ-те жұмыспен қамтылғандардың үлесі, %
Алматы	1082024	949 253	87,7
Астана	685434	515 502	75,2

Шымкент	443834	233 360	52,5
Батыс – Қазақстан облысы	336550	125 446	37,2
Солтүстік – Қазақстан облысы	261249	105 713	40,4
Шығыс - Қазақстан облысы	366202	164 169	44,8
Маңғыстау облысы	348380	151 382	43,4
Дереккөз: (Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросы)			

ШОБ саласындағы жұмыспен қамтылғандардың үлесі аймаққа байланысты айтарлықтай өзгереді. Көшбасшылар-Қазақстан экономикасының жүргізуші қалалары болып табылатын Нұрсұлтан мен Алматы. Сондықтан бұл қалаларда шағын бизнестің барлық салаларына, атап айтқанда ауыл шаруашылығы өндірісіне, жеке кәсіпкерлікке және шағын және орта бизнестің тіркелген заңды тұлғаларына қолданылатын мемлекеттік қолдаудың барынша толық деңгейі бар. Қазақстанда шағын және орта бизнесті қолдау деңгейі өте жоғары. Үкімет ұсынған бағдарламалардың республика аумағында заңды қызметпен айналысатын кәсіпкерлерді дамыту және әлеуметтік қамтамасыз ету жөніндегі орташа және ұзақ мерзімді стратегиялары болады.

Ең маңызды жобалар:

1. "Бизнестің жол картасы 2025" бизнесті қолдау мен дамытудың мемлекеттік бағдарламасы ЖІӨ, инфляция және ел экономикасының жай-күйін көрсететін басқа да негізгі индикаторларды қоса алғанда, 2050 жылға дейінгі экономикалық өсудің негізгі стратегиясын айқындаған "Қазақстан 2050" жобасы шеңберінде ұсынылған бағдарлама жалдау және лизинг шарттары бойынша мөлшерлеменің бір бөлігін Кредиттеу және жеңілдікпен субсидиялау түрінде шағын және орта бизнесті мемлекеттік қолдаудың көптеген құралдарын іске асырады. Бұдан басқа, бұл бағдарлама жас кәсіпкерлерді оқытуға және жаңа бизнес бастамаларды қолдауға, әсіресе Қазақстан үшін экономиканың басым салаларында субсидиялар мен гранттарды көздейді.

2. Кәсіпкерлікті дамытудың 2021 – 2025 жылдарға арналған ұлттық жобасы Егер алдыңғы бағдарлама ұзақ мерзімді сипатта болса, онда ұлттық жобада іске асырудың нақты мерзімдері бар. Мемлекеттік жобаның іргетасында төрт негізгі бағыт бар: шағын бизнестің салалық экономиканың драйвері ретінде орташаға сүйенуі, ШОБ бақылауын құрылымдауды қамтамасыз ету, кәсіпорындар арасындағы бәсекелестікті кешенді дамыту және ШОБ-тағы халықтың жұмыспен қамту үлесін арттыру [6]. Алынған

міндеттерге қол жеткізу үшін Қазақстан Республикасының Үкіметі қаржыландырудың жеткілікті көлемін бөледі, мәлімет 2-кестеде көрсетілген.

Кесте 2 - 2021 - 2025 жж. кәсіпкерлікті дамыту жөніндегі жобамен бөлінген қаржыландыру саны.

Жылдар	Қаржыландыру көлемі мың. тг.
2021	1 272 207 923
2022	1 370 367 038
2023	1620056904
2024	1 963 862 120
2025	2 228 835 933
Дереккөз: (Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросы)	

Бұл жобаның қаржылық кепілгері "Даму" кәсіпкерлікті дамыту қоры" АҚ, "Бәйтерек ҰБХ" АҚ еншілес ұйымы болып табылады, ол кредиттерге, жалға және лизингке ішінара кепілдік берудің сыйақы мөлшерлемесі бойынша субсидиялар беру бойынша барлық шығыстарды өзіне алады [7].

Жұмыста белгіленген жобалар соңғы бірнеше жыл ішінде Қазақстан экономикасына түскен дағдарыстарды еңсеру шаралары ретінде ерекше өзекті болып шықты. Covid-19 пандемиясы әлемдік экономика үшін ең үлкен соққы болды. Бірқатар локдаундар, кәсіпорындардың жабылуы, халықаралық сауданың тоқтатылуы Қазақстандағы көптеген шағын және орта бизнес үшін бетбұрыс болды. Тұтынушылардың қажеттіліктеріне қызмет көрсетуге бағытталған Шағын бизнес – бөлшек сауда, қоғамдық тамақтану әсіресе қатты зардап шекті.

Мемлекет шағын және орта кәсіпкерлікті қолдауға бағытталған бірқатар жалпы шаралар қабылдады, атап айтқанда салық демалыстары, несиелер бойынша пайыздық жеңілдіктер, ал 2021 жылдың наурызында жалдау төлемдерін төлеу бойынша жеңілдіктер мүмкіндігіне жататын қызмет салаларының кеңейтілген тізімі енгізілді. Сонымен бірге, қолдау жеткіліксіз болды және көптеген кәсіпкерлер өздерін банкрот деп жариялауға мәжбүр болды. Мемлекет бұзушылықтарды анықтау бойынша рейдтер жүргізді, ірі айыппұлдар енгізілді. Алайда, бұл дағдарыстық жағдай шағын және орта бизнестің цифрландырудың жаңа кезеңіне көшуіне түрткі болғанын атап өткен жөн. Қазақстанда онлайн-бизнесті жүргізудің тиімділігі 2020 жылдан 2024 жылға дейінгі кезеңде айтарлықтай өсті. Статистикаға сәйкес, Қазақстандағы электрондық коммерция нарығының көлемі 2020 жылы 1,2 трлн теңгені құрап, 2019 жылмен салыстырғанда екі есеге артты. 2024 жылға қарай электрондық коммерция нарығының көлемі 3 трлн теңгеден асты, бұл көрсетілген кезеңде 150% - дан астам өсуді көрсетеді. Бұл көптеген компаниялар бизнесті сақтау үшін онлайн кеңістікке көшуге мәжбүр болған кезде COVID-19 пандемиясымен және тұтынушылық әдеттердің өзгеруімен жеделдетілген сектордың қарқынды дамуын көрсетеді. Осылайша, Қазақстанда онлайн-бизнесті жүргізудің тиімділігі 2020-2024 жылдары 150% - дан астам өсті деп қорытынды жасауға болады.

Қазақстан кәсіпкерлері 2024 жылы мемлекет тарапынан оң өзгерістер мен қолдауға қарамастан, елеулі проблемаларға тап болып отыр. Олар кездесетін негізгі қиындықтарға мыналар жатады:

Негізгі мәселелер

1) Бюрократия және қолдауға қол жеткізудің қиындығы: шағын бизнес өкілдерінің жартысынан көбі шамадан тыс қағазбастылық пен мемлекеттік қолдау шараларына қол жеткізудегі қиындықтарды көрсетеді. Бұл көптеген кәсіпкерлердің дамуына көмектесетін бағдарламаларға қатысудан бас тартуына әкеледі [8].

2) Салық қысымы және фискалдық саясат: бюджет тапшылығы жағдайында салық саясатын күшейту көптеген кәсіпкерлерді жоғары салықтардан аулақ болу үшін көлеңкеге түсіреді. Мысалы, 152 мың долларлық ҚҚС шегін енгізу шағын сауда нүктелері үшін бизнесті жүргізуді тиімсіз етеді. Бұл, мысалы, соңғы төрт жылда бес мыңнан астам дүкен жабылған Алматыдағы сияқты көптеген шағын кәсіпорындардың жабылуына әкеледі[9].

3) Қаржылық қиындықтар: несиелер бойынша жоғары пайыздық мөлшерлемелер және жеңілдетілген қаржыландыруға шектеулі қол жетімділік бизнесті кеңейтуге үлкен кедергілер тудырады. Салық жүктемесі мен коммуналдық тарифтердің өсуіне байланысты қосымша шығындар бизнесті ішкі шығындарды азайтуға және кеңейту жоспарларын кейінге қалдыруға мәжбүр етеді[8,11].

4) Мемлекеттік сатып алу мәселелері: мемлекеттік сатып алуға қатысудың шатастырылған ережелері шағын бизнестің қажеттіліктеріне бейімделмеген. 2024 жылдың бірінші жартыжылдығында мемлекеттік сатып алулардың тек 65% - ы ғана бәсекелестік тәсілмен жүзеге асырылды, бұл шағын кәсіпкерлердің мүмкіндіктерін шектейді[8].

5) Инфрақұрылымның жетіспеушілігі: кәсіпкерлер дамыған инфрақұрылымның жетіспеушілігін атап өтеді, бұл базалық ресурстар мен сыртқы нарықтарға қол жеткізуді қиындатады. Бұл әсіресе жан-жақты қолдауды қажет ететін орта бизнеске қатысты[8,10].

6) Тиімсіз мемлекеттік қолдау: қолдау бағдарламаларының болуына қарамастан, көптеген кәсіпкерлер оларды тиімсіз деп санайды және аймақтық ерекшеліктерді ескермейді. Бұл шағын бизнестің орта бизнеске айналмауына ешқандай қызығушылық танытпауы себеп болады[8,10].

Осылайша, бюрократия, салықтық қысым, қаржылық қиындықтар және инфрақұрылымның жетіспеушілігі проблемалары 2024 жылы Қазақстанда кәсіпкерліктің дамуына айтарлықтай әсер етуді жалғастыруда. Жағдайды жақсарту үшін мемлекет пен бизнес арасындағы неғұрлым белсенді өзара іс-қимыл, сондай-ақ ұсынылған қолдау шараларын нақты іске асыру қажет.

Қорытынды

Бұл жұмыста Қазақстан Республикасындағы шағын бизнестің ерекшеліктері талданды. Ақпаратты өңдеудің түрлі әдістерін қолдана отырып, автор Қазақстанда кәсіпкерлікті қалыптастыру кезеңдерін, шағын

және орта бизнесті ынталандыруға және қолдауға бағытталған түрлі мемлекеттік бағдарламаларды қарастырды. ШОБ даму динамикасына және оның ел экономикасында қандай орын алатынына ерекше назар аударылды. Мәселен, ШОБ үлесі едәуір жоғары облыстар арасында Қазақстанның астанасы Астана қаласы, сондай-ақ Алматы және Шымкент қалалары ерекшеленеді. Дәл осы қалаларда соңғы уақытта шағын және орта бизнестің барынша серпінді дамуы айқын байқалады, сонымен қатар аудандарда шағын және орта бизнесте жұмыспен қамтылған халықтың үлесі барынша жоғары. Пайда болған дағдарыстық жағдайлар Қазақстан кәсіпкерлеріне үлкен сынақ болды, алайда салық демалысы және субсидиялаудың жеткілікті көлемі сияқты мемлекеттік қолдау шаралары күрделі кезеңнен өтіп қана қоймай, бизнестің жаңа дәуіріне, атап айтқанда онлайн саудаға көшу арқылы басқару дағдыларын жетілдіруге көмектесті.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Дмитриева И.М., Машинистова Г.Е., Харакоз Ю.К. Процесс бюджетирования в условиях отчетности на МСФО /Аудитор – 2018. №6 – с.42-50.

2. Балихина Н.В., Машинистова Г.Е., Харакоз Ю.К. Особенности применения МСФО в Российской и зарубежной практике / Экономика и предпринимательство – 2017. №8-3(85). с.835-840.

3. Бюро статистика США <https://www.dol.gov/general/topic/statistics>.

4. [https://www.destatis.de/ EN/](https://www.destatis.de/EN/) Федеральное статистическое ведомство Германии.

5. <https://stat.uz/ru> Агентство статистики при Президенте Республики Узбекистан.

6. Дмитриева И.М., Машинистова Г.Е., Харакоз Ю.К. Процесс совершенствования МСФО и российская учетная практика// Аудитор. - 2019. - № 3. - С. 35-39.

7. Дмитриева И.М., Харакоз Ю.К. Отчет о движении денежных средств в российской и международной практике / Аудитор. - 2020. - Т. 6. № 9. - С. 35-41.

8. <https://exclusive.kz/biznes-i-vlast-soveshhaniya-vmesto-realnyh-izmenenij>.

9. <https://www.currenttime.tv/a/malyu-i-sredniy-biznes-v-kazahstane-snova-uhodit-v-ten-pochemu-eto-proishodit-/33124719.html>.

10. <https://www.zakon.kz/finansy/6444714-pochemu-ne-rastet-malyu-biznes-v-kazahstane--issledovanie.html>.

11. <https://forbes.kz/articles/kak-problemy-defitsita-byudzheta-reshayut-zaschyot-biznesa-v-kazahstane-b29f3c>.

12. Қазақстан Республикасының Ұлттық статистика бюросы stat.gov.kz.

REFERENCES

1. Dmitrieva I.M., Mashinistova G.E., Xarakoz Yu.K. Process byudzhetrovaniya v usloviyax otchetnosti na MSFO /Auditor – 2018. №6 – s.42-50.
2. Balixina N.V., Mashinistova G.E., Xarakoz Yu.K. Osobennosti primeneniya MSFO v Rossijskoj i zarubezhnoj praktike / Ekonomika i predprinimatel'stvo – 2017. №8-3(85). s.835-840.
3. Byuro statistika SShA <https://www.dol.gov/general/topic/statistics>.
4. [https://www.destatis.de/EN/Federal`noe statisticheskoe vedomstvo Germanii](https://www.destatis.de/EN/Federal%20statistisches%20vedomstvo/Germanii).
5. <https://stat.uz/ru> Agentstvo statistiki pri Prezidente Respubliki Uzbekistan.
6. Dmitrieva I.M., Mashinistova G.E., Xarakoz Yu.K. Process sovershenstvovaniya MSFO i rossijskaya uchelnaya praktika// Auditor. - 2019. - № 3. - S. 35-39.
7. Dmitrieva I.M., Xarakoz Yu.K. Otchet o dvizhenii denezhny`x sredstv v rossijskoj i mezhdunarodnoj praktike / Auditor. - 2020. - T. 6. № 9. - S. 35-41.
8. <https://exclusive.kz/biznes-i-vlast-soveshchaniya-vmesto-realnyh-izmenenij>.
9. <https://www.currenttime.tv/a/malyy-i-sredniy-biznes-v-kazahstane-snova-uhodit-v-ten-pochemu-eto-proishodit-/33124719.html>.
10. <https://www.zakon.kz/finansy/6444714-pochemu-ne-rastet-malyy-biznes-v-kazahstane--issledovanie.html>.
11. <https://forbes.kz/articles/kak-problemy-defitsita-byudzheta-reshayut-zaschyot-biznesa-v-kazahstane-b29f3c>.
12. Qazaqstan Respýblikasynyń Ultyq statistika búrosy/ stat.gov.kz.

Антаев Ж.Т.

докторант, zheka.n73@mail.ru¹

Кангалакова Д.М.

PhD, ассоциированный профессор,
dmuratbekovna@mail.ru²

*Казахский национальный университет им. Аль-Фараби
050000 г. Алматы, пр. Аль-Фараби, 71¹
Институт экономики КН МНВО РК
050000 г. Алматы, ул. Курмангазы, 25²*

ОСОБЕННОСТИ МАЛОГО БИЗНЕСА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

***Аннотация.** Статья посвящена изучению современного состояния малого бизнеса в Республике Казахстан в условиях меняющихся условий мирового и внутреннего рынка товаров и услуг. Развитие малого предпринимательства является одним из важных направлений развития бизнеса в Казахстане, так как правительство в первую очередь определяет цель стимулирования экономики путем государственной поддержки бизнеса, внутренних сбережений и стимулирования открытой экономики. В*

статье анализируются основные особенности малого бизнеса, столкнувшегося с глобальными кризисами, а также преимущества государственной поддержки, оказываемой правительством Казахстана.

Ключевые слова: *предпринимательство, малый бизнес, Казахстан.*

Antayev Z.T.,

Doctoral student, zheka.n73@mail.ru¹

Kangalakova D.M.,

PhD, associate professor,
dmuratbekovna@mail.ru²

*Al-Farabi named after Kazakh National University,
050000 Almaty, ave. Al-Farabi, 71¹
Institute of Economics SC MSHE RK
050000 Almaty, Kurmangazy str., 25²*

FEATURES OF SMALL BUSINESS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract. *The article is devoted to the study of the current state of small business in the Republic of Kazakhstan in the context of constantly changing conditions of the global and domestic market of goods and services. The development of small business is one of the priorities for business development in Kazakhstan, as the government primarily defines the goal of stimulating the economy through state support for business, domestic savings and stimulating an open economy. The article analyzes the main features of small businesses facing global crises, as well as the advantages of state support provided by the government of Kazakhstan.*

Keywords: *entrepreneurship, small business, Kazakhstan.*